

LIBERAREA DE RĂSPUNDERE PENALĂ ÎN LEGĂTURĂ CU RENUNȚAREA DE BUNĂ VOIE LA SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII

WAIVER OF CRIMINAL LIABILITY IN CONNECTION WITH VOLUNTARY
DESISTANCE FROM THE COMMISSION OF AN OFFENSE

CZU: 343.237:343.222:343.123.3

<https://doi.org/10.59295/spd2024j.06>

Gheorghe GLADCHI,
ORCID: 0000-0001-9786-1111
e-mail: ggladchi@yahoo.com

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

***Summary.** The issue of the legal nature and effects produced by voluntary abandonment of committing a crime is controversial and has occasioned different opinions in modern criminal science. The current Criminal Code recognizes voluntary abandonment of committing a crime as a way of releasing from criminal liability. This paper analyzes the main viewpoints from legal literature as well as from the legislator regarding the definition of the concept of voluntary abandonment of committing a crime and establishes its legal nature. In this context, the conditions that must be met for the existence of voluntary abandonment of committing a crime are established, and the considerations taken into account by our legislator in the case of regulating voluntary abandonment of committing a crime are specified. The manifestation of voluntary abandonment is analyzed both during the preparation acts and the attempt of the crime, including in the case of interrupted attempt and consummated attempt. Special attention is given to the liability of participants in the case of their voluntary abandonment. According to the author, voluntary abandonment of committing a crime cannot be considered a way of releasing from criminal liability because, by its legal nature, it differs from the institution of release from criminal liability. Unlike other ways of releasing from criminal liability, voluntary abandonment of committing a crime is a circumstance that excludes criminal liability for the crime that was not completed due to the perpetrator's voluntary abandonment.*

***Keywords:** criminal liability, release from criminal liability, voluntary renunciation of the commission of the crime, legal nature, liability of the participants.*

***Cuvinte-cheie:** răspundere penală, liberarea de răspundere penală, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii, natura juridică, răspunderea participanților.*

INTRODUCERE

Activitatea infracțională la etapele pregătirii de infracțiune sau tentativei de infracțiune nu încetează doar din motive independente de voința făptuitorului. Uneori, făptuitorul, în situația când înfăptuiește actele preparatorii sau acțiunile (inacțiunile) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii, poate renunța de bună voie la continuarea activității infracționale. De aceea, legea penală stabilind răspunderea pentru pregătirea

de infracțiune și tentativa de infracțiune, o exclude în condițiile renunțării de bună voie a făptuitorului de a continua săvârșirea infracțiunii începute. Conform art. 56 alin. (2) Cod penal, persoana nu poate fi supusă răspunderii penale pentru infracțiune dacă ea, benevol și definitiv, a renunțat la ducerea până la capăt a acesteia.

Astfel, persoana care a început săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni, dar nu a dus-o încă până la capăt, are posibilitatea, la etapele pregătirii de infracțiune și tentativei de infracțiune, să renunțe de bună voie la continuarea infracțiunii începute și în felul acesta să evite răspunderea penală.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Unii autori au exprimat opinia, pe care o considerăm întemeiată, că renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii este o cauză specială care, de fapt, exclude răspunderea penală pentru infracțiunea neconsumată în urma dispariției intenției făptuitorului de a duce până la capăt activitatea infracțională începută [1, p. 33; 2, p. 377]. În această ordine de idei, reținem, că legislația penală română o consideră cauză de nepedepsire a tentativei de infracțiune. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 34 din Codul penal român, desistarea și împiedicarea producerii rezultatului sunt cauze de nepedepsire, de impunitate. Făptuitorul care se găsește într-una din aceste situații nu va fi pedepsit pentru tentativă la infracțiunea în vederea căreia începuse executarea ori împiedicase rezultatul [3, p. 303].

Actualul Cod penal atestă renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii ca o modalitate de liberare de răspunderea penală. Această cauză este reținută când făptuitorul, pe parcursul săvârșirii actelor de pregătire, precum și al tentativei de infracțiune, renunță de bună voie la comiterea în continuare a infracțiunii.

Codul penal din 1961 nu definește renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii și nici nu determină natura juridică a acestei instituții. În art. 16 din Codul respectiv se prevede doar că persoana, care a renunțat de bună voie să ducă până la capăt infracțiunea, este supusă răspunderii penale numai în cazul, când fapta efectiv săvârșită de ea întrunește elementele unei alte infracțiuni.

În actualul Cod penal a fost extins substanțial textul articolului cu privire la renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii. Acest articol definește noțiunea de renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii, determină natura juridică a acesteia, precizează termenii, reglementează renunțarea de bună voie a participanților.

În cazul reglementării renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii, legiuitorul a avut în vedere mai multe considerente.

În primul rând, considerațiunile de politică penală cer ca activitatea care a precedat renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii să rămână în afara sancțiunilor penale, creând astfel un stimulent care să-i determine pe făptuitorii mai șovăielnici de a renunța la săvârșirea completă a infracțiunii.

În al doilea rând, actele de executare, în cazul renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii, nu mai sunt generatoare de pericol social pentru valorile sociale ocrotite de

legea penală datorită dispariției factorului subiectiv, al voinței de a comite infracțiunea sau de a o lăsa să se consume [4, p. 21].

Potrivit art. 56 alin. (1) din Codul penal, se consideră renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii încetarea de către persoană a pregătirii infracțiunii sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii, dacă persoana era conștientă de posibilitatea consumării infracțiunii. Totodată, în alin. (2) din același articol se prevede, că persoana nu poate fi supusă răspunderii penale pentru infracțiune dacă ea, benevol și definitiv, a renunțat la ducerea până la capăt a acesteia. Deci, conform alin. (1) din articolul respectiv renunțarea de bună voie este posibilă la etapele de pregătire de infracțiune și tentativă de infracțiune, iar potrivit alin. (2) din acest articol, persoana nu poate fi supusă răspunderii penale pentru infracțiune, dacă ea, benevol și definitiv, a renunțat la ducerea până la capăt a acesteia.

Din aceste reglementări rezultă că renunțare de bună voie se consideră încetarea, benevolă și definitivă, de către o persoană a activității infracționale începute (pregătire de infracțiune și tentativă de infracțiune), dacă persoana era conștientă de posibilitatea consumării infracțiunii. Consecința juridică principală a renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii – excluderea răspunderii penale.

Importanța deosebită a renunțării de bună voie constă în prevenirea și curmarea infracțiunii. Stabilirea de către legiuitor a posibilității de a evita tragerea la răspundere penală, dacă persoana a renunțat de bună voie la activitatea infracțională începută, poate de multe ori schimba hotărârea acesteia de a duce infracțiunea până la capăt.

Pentru existența renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii, se cer întrunite următoarele condiții.

a) *Renunțarea să fie benevolă*, adică persoana care a început săvârșirea unei infracțiuni, nefiind constrânsă de nimeni și de nimic, în mod conștient, din proprie voință încetează continuarea activității infracționale. Este îndeplinită această condiție când făptuitorul nu a voit să continue executarea faptei, deși avea posibilitatea să o facă. Renunțarea poate fi determinată de orice motiv care justifică noua atitudine a făptuitorului. Acesta, de regulă, nu are importanță juridică de sine stătătoare, în sensul că legea nu impune vreo condiție și nu limitează renunțarea de bună voie la anumite motive care-l conduc pe făptuitor la renunțare. Astfel de motive pot fi: mila față de victimă, regretul, temerea de a fi descoperit, frica de pedeapsă, grija în legătură cu posibilitatea de ascundere și valorificare a bunurilor etc. În toate aceste cazuri, se realizează renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii în sensul legii penale.

Dacă într-o anumită situație există îndoială asupra motivului care l-a determinat pe făptuitor să întrerupă executarea, în sensul că nu se poate cunoaște cu certitudine dacă renunțarea se datorește unei cauze exterioare sau voinței libere a făptuitorului, ca și atunci când se stabilește o coincidență în timp între renunțarea benevolă și intervenția unei cauze exterioare, care lasă dubiu asupra realității faptelor, se va considera că este un caz de renunțare de bună voie, situația rezolvându-se în favoarea făptuitorului [5, p. 173].

Renunțarea este considerată benevolă indiferent de faptul cui îi aparține inițiativa de a se dezice de comiterea infracțiunii: fie din propria inițiativă, fie urmând sfatul rudelor, apropiaților, prietenilor etc. Ea se consideră benevolă chiar dacă a survenit la rugămintea victimei [6, p. 361]. Este important, însă, în toate aceste cazuri, ca renunțarea la continuarea executării activității infracționale să se întemeieze pe voința liberă a făptuitorului.

Această condiție nu se realizează când infractorul și-a întrerupt activitatea infracțională pentru că nu a putut să o continue din cauza unui obstacol de netrecut (de exemplu: nu a putut deschide o ușă, un seif ori să escaladeze un gard) sau de teamă de a fi denunțat [7, p. 135]. Renunțarea este silită și atunci, când cineva l-a împiedicat pe făptuitor să ducă infracțiunea până la capăt. Spre exemplu, hoțul, în scopul săvârșirii unui furt, a pătruns într-un apartament, dar a fost reținut de proprietar care s-a întors acasă. Infractorul a încercat să smulgă căciula de pe capul victimei, dar a fost împiedicat s-o facă de câțiva cetățeni care au venit în ajutor acesteia. Dacă renunțarea la continuarea executării activității infracționale a fost silită, atunci se menține atât pericolul acțiunilor care au fost deja comise de făptuitor, cât și al persoanei acestuia și, de aceea, persoana nu este liberată de răspundere penală.

b) *Renunțarea să fie definitivă.* Pentru a nu fi supus răspunderii penale, făptuitorul trebuie să renunțe pentru totdeauna la săvârșirea infracțiunii începute. Întreruperea temporară a activității infracționale, independent de cauzele ei și de durata întreruperii, nu este considerată renunțare de bună voie. De pildă, făptuitorul amână continuarea executării activității infracționale pentru altă dată sau i-a o pauză, după primul insucces, pentru reluarea acțiunilor cu alte instrumente și mijloace de comitere a infracțiunii.

c) *Renunțarea trebuie să aibă loc până în momentul consumării infracțiunii*, adică până la producerea urmărilor prejudiciabile, în cazul infracțiunilor cu componentă materială și, executarea tuturor acțiunilor care formează latura obiectivă a infracțiunilor cu componentă formală.

Rezultă, deci, că renunțarea de bună voie poate avea loc atât pe parcursul actelor de pregătire, cât și al tentativei de infracțiune. La etapa de pregătire de infracțiune, renunțarea de bună voie se manifestă, de regulă, prin formă pasivă și constă în abținerea de la continuarea executării activității infracționale, uneori, însă, la această etapă, este posibilă și renunțarea activă (distrugerea mijloacelor și instrumentelor de săvârșire a infracțiunii, înștiințarea la timp a organelor de drept competente despre înțelegerea prealabilă a infractorilor, etc.).

Renunțarea de bună voie, cel mai frecvent, este posibilă în cazul tentativei neconsumate sau tentativei întrerupte, când subiectul încă nu a înfăptuit toate acțiunile (inacțiunile) necesare pentru terminarea executării faptei infracționale și producerea rezultatului infracțional. La etapa respectivă, făptuitorul, „în general, manifestă o atitudine pasivă, de abandonare a executării începute” [4, p. 25]. În cazul tentativei consumate sau tentativei perfecte, când subiectul a săvârșit toate acțiunile (inacțiunile) care le considera necesare, renunțarea de bună voie este posibilă foarte rar, doar în unele situații în care între fapta infracțională și urmarea prejudiciabilă care încă nu s-a produs există un anumit

interval de timp, determinat de specificul dezvoltării legăturii de cauzalitate, în decursul căruia făptuitorul poate interveni să întrerupă dezvoltarea legăturii de cauzalitate și, astfel, să nu admită producerea rezultatului infracțional. Aici, renunțarea de bună voie, în toate cazurile, se manifestă în formă activă, întrucât doar prin astfel de acțiuni poate fi evitată producerea urmărilor prejudiciabile. De pildă, după administrarea unei substanțe otrăvitoare unei persoane, făptuitorul a împiedicat producerea morții acesteia prin darea unui antidot sau anunțarea la timp a medicului.

Atâta timp cât consumarea infracțiunii este dependentă de voința făptuitorului, nu poate fi exclusă posibilitatea renunțării de bună voie în cazul tentativei consumate. În cazurile când făptuitorul nu poate înlătura producerea rezultatului periculos după terminarea executării infracțiunii, renunțarea de bună voie este imposibilă.

Renunțare benevolă trebuie considerată atât întreruperea deplină a oricărei activități infracționale, cât și abandonarea executării începute a unei infracțiuni mai grave, pentru a comite o infracțiune mai ușoară. De exemplu, în orașul Permi din Rusia, trei ucigași la comandă l-au împușcat, în pragul apartamentului său, pe președintele Societății pe acțiuni „Neftehimic”, P. În procesul săvârșirii infracțiunii consumate a avut loc renunțarea de bună voie la comiterea infracțiunii proiectate anterior. Conform planului elaborat de organizatorul omorului, ucigașii trebuiau să sune la ușa de intrare a locuinței, să spună că sunt din partea partenerului lui P. și, când li se va deschide ușa, să împuște toată familia lui P., alcătuită din cinci persoane. Ucigașii s-au pregătit pentru al omorî pe P. și toți membrii familiei sale. În ziua când trebuia să fie săvârșit omorul, ucigașii au intrat în scara blocului respectiv și, pe neașteptate planurile acestora s-au schimbat. Unul din autori a refuzat să intre în apartament și să omoare femeii și copiii. Participanții s-au sfătuit și au hotărât să se limiteze doar la omorul lui P., și, de-abia el a pășit pragul apartamentului, au răsunat patru împușcături [8, p. 227-228]. În această speță are loc renunțarea de bună voie la omorul membrilor familiei lui P, care s-a produs la inițiativa unuia din participanți. Totodată, ucigașii au avut posibilitatea reală să-i asasineze pe P și membrii familiei sale. Ei nu trebuie să răspundă pentru pregătire de omor asupra a două sau mai multor persoane din interes material, acestora li s-a incriminat numai omorul intenționat din interes material, la comandă.

Potrivit art. 56 alin. (3) din Codul penal, persoana care a renunțat de bună voie la ducerea infracțiunii până la capăt este supusă răspunderii penale numai în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată.

Din aceste reglementări rezultă că, dacă activitatea executată până în momentul renunțării de bună voie la ducerea infracțiunii până la capăt, constituie o altă infracțiune, autorul va fi absolvit de răspundere pentru pregătire sau tentativă la infracțiunea a cărei executare a început, rămânând să răspundă pentru infracțiunea de sine stătătoare înfăptuită. Cu alte cuvinte, persoana nu este supusă răspunderii penale doar pentru infracțiunea la care a renunțat de bună voie. Potrivit acestor dispoziții, făptuitorul nu va răspunde, spre exemplu, pentru tentativă de omor în cazul în care a renunțat de bună voie la ducerea infracțiunii până la capăt, dar va răspunde pentru urmarea efectiv produsă prin actele

săvârșite până în momentul renunțării, spre exemplu, o vătămare medie sau gravă a integrității victimei; persoana care a renunțat de bună voie la ducerea infracțiunii de viol până la capăt, dar în procesul reprimării împotrivirii victimei i-a cauzat daune sănătății acesteia va răspunde doar pentru pricinuirea intenționată a daunelor sănătății.

În actualul Cod penal pentru prima dată este reglementată răspunderea participanților în cazul renunțării de bună voie a acestora, problema respectivă fiind rezolvată diferențiat în raport cu organizatorul și instigatorul, pe de o parte, și complicele, pe de altă parte.

Renunțarea de bună voie a participanților are trăsăturile sale specifice. În cazul faptei comisă în participație cel ce renunță la activitatea la care s-a înțeles să contribuie trebuie să intervină activ pentru a împiedica săvârșirea faptei de ceilalți participanți, întrucât, în caz contrar, se ajunge la consumarea faptei, iar poziția sa, deși a însemnat o renunțare de bună voie, nu are nici o influență asupra răspunderii penale, urmând a fi sancționat ca participant la acea faptă, potrivit contribuției sale.

Deci, în cazul participației, cel ce renunță de bună voie, întrucât nu acționează singur, ci în cooperare, trebuie să împiedice săvârșirea faptei de către ceilalți participanți. De aceea, legiuitorul nostru a prevăzut o reglementare specială privind liberarea de răspundere penală a organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii în caz de renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii.

Astfel, art. 56 alin. (4) din Codul penal prevede, că organizatorul și instigatorul infracțiunii nu se supun răspunderii penale dacă aceste persoane, printr-o înștiințare la timp a organelor de drept sau prin alte măsuri întreprinse, au preîntâmpinat ducerea de către autor a infracțiunii până la capăt. Complicele infracțiunii nu se supune răspunderii penale dacă a întreprins toate măsurile ce depindeau de el pentru a preîntâmpina comiterea infracțiunii.

Rezultă din această dispoziție că, renunțarea de bună voie a organizatorului, instigatorului și complicei trebuie să se manifeste prin forma activă, prin acțiuni îndreptate spre încetarea săvârșirii infracțiunii începute de autor. Participanții, de regulă, își aduc contribuția la aceeași activitate infracțională până la începutul comiterii infracțiunii, creând condiții necesare pentru realizarea infracțiunii proiectate. De aceea, pentru a se afla în poziția renunțării de bună voie, organizatorul, instigatorul și complicele, prin acțiuni rapide și eficiente, trebuie să înlăture condițiile create anterior de dânsii și, în felul acesta să facă imposibilă comiterea infracțiunii de către autor. În acest sens, organizatorul și instigatorul urmează să înștiințeze la timp organele de drept despre pregătirea cu participarea lor a unei infracțiuni intenționate, fie să întreprindă alte măsuri, de exemplu, convingerea autorului de a renunța benevol la săvârșirea infracțiunii proiectate, apărarea obiectului atentării, reținerea autorului. Complicele care i-a acordat autorului mijloace sau instrumente de comitere a infracțiunii, trebuie să le retragă. Complicele care a contribuit la începerea săvârșirii infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații necesare pentru înfăptuirea activității infracționale a autorului, de asemenea, care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinuși mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală, precum și a

promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte, trebuie prin acțiuni eficiente să preîntâmpine infracțiunea sau măcar să-și retragă aportul pe care la avut în activitatea infracțională, de pildă, să se dezică de promisiunile făcute anterior.

Renunțarea de bună voie a organizatorului și instigatorului trebuie să constea în preîntâmpinarea ducerii de către autor a infracțiunii până la capăt. Dacă organizatorul sau instigatorul nu au reușit să preîntâmpine comiterea infracțiunii de către autor, ei vor răspunde în mod penal, dar măsurile întreprinse pot fi recunoscute de instanța de judecată drept circumstanțe ce atenuează răspunderea penală [9, p. 184].

Pentru renunțarea de bună voie a complicelui este suficient ca acesta să întreprindă toate măsurile ce depindeau de el pentru a preîntâmpina comiterea infracțiunii. Dacă aceste măsuri au fost fără rezultat și autorul a dus infracțiunea până la capăt, complicelul, totuși, nu se supune răspunderii penale.

Renunțarea de bună voie a autorului nu se răsfrânge asupra celorlalți participanți. Dacă autorul infracțiunii renunță de bună voie la săvârșirea faptei la această etapă, atunci participația este nereușită. Autorul presupus nu poate fi supus răspunderii penale, iar persoanele care au creat condițiile necesare pentru săvârșirea de către el a infracțiunii, poartă răspundere pentru pregătirea de infracțiune.

Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii trebuie deosebită de căința activă, adică conduita activă a persoanei după săvârșirea infracțiunii, îndreptată spre reducerea sau înlăturarea prejudiciului pricinuit de infracțiune, fie acordarea de ajutor organelor de drept la descoperirea infracțiunii și identificarea participanților la infracțiune.

Spre deosebire de renunțarea de bună voie care poate avea loc doar în cazul infracțiunii neconsumate, pe parcursul actelor de pregătire, cât și al tentativei de infracțiune, căința activă este posibilă numai după consumarea infracțiunii. Totodată, dacă renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii se manifestă atât prin formă activă, cât și formă pasivă a conduitei, atunci căința activă este o conduită activă postinfracțională a persoanei, încurajată de legea penală. Totodată, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii este o cauză care exclude răspunderea penală, iar căința activă, potrivit regulii generale, este considerată o circumstanță care atenuează pedeapsa (art. 76 alin. (1) lit. f) din Codul penal), iar în anumite condiții stabilite de lege poate servi temei al liberării de răspundere penală.

Precizăm, că renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii, după natura sa juridică, se deosebește de instituția liberării de răspundere penală și, prin urmare, nu poate fi considerată o modalitate a acesteia. În literatura juridică este dominantă opinia potrivit căreia, spre deosebire de alte modalități de liberare de răspundere penală, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii este o împrejurare care exclude răspunderea penală pentru infracțiunea care nu a fost dusă până la capăt datorită renunțării de bună voie a făptuitorului [10, p. 210]. În acest sens, este principial să reținem, că circumstanțele prevăzute de art. 54-55 și 57-59 Cod penal nu exclud, ci atenuează răspunderea penală. De aceea, legiuitorul le acordă acestor circumstanțe importanța de a determina liberarea de răspundere penală, doar în anumite condiții.

Liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii face excepție de la condiția generală și obligatorie pentru liberarea de răspundere penală care constă în săvârșirea pentru prima oară a unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, întrucât, în atare situație, liberarea persoanei vinovate poate avea loc indiferent de gradul prejudiciabil al faptei săvârșite.

Liberarea de răspundere penală, potrivit regulii generale, se aplică la aprecierea organului de drept competent în procedura căruia se află cauza penală. La soluționarea problemei privind aplicarea unei anumite modalități a liberării de răspundere penală, judecătorul sau procurorul se conduce de propria apreciere a utilității acestei modalități pentru cazul concret. O regulă aparte se constată în cazul liberării de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii. Aplicarea modalității respective a liberării de răspundere penală are caracter imperativ, adică dacă există condițiile cerute de lege, procurorul sau judecătorul sunt obligați să libereze persoana de răspundere penală și, nicidecum, nu pot lua o hotărâre alternativă. Astfel, potrivit art. 56 alin. (2) Cod penal, persoana nu poate fi supusă răspunderii penale pentru infracțiune dacă ea, benevol și definitiv, a renunțat la ducerea până la capăt a acesteia.

CONCLUZII

În consecință, se propune abrogarea art. 56 Cod penal și introducerea în Capitolul II din Partea generală a Codului penal a articolului 27¹ Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii care va avea același cuprins ca și actualul art. 56.

REFERINȚE

1. ПОНЯТОВСКАЯ Т. Г., în colab., *Постатейный комментарий к уголовному кодексу Российской Федерации, 2-е издание.* / Парог А. И. Москва: Эксмо, 2019. 719 p.
2. ISBN 978-5-04-108395-3.
3. КУЗНЕЦОВА Н. Ф., în colab., *Курс уголовного права. Общая часть. Том I: Учение о преступлении.* Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. Москва: ЗЕРЦАЛО, 1999, 577 p. ISBN 5-8078-0039-7.
4. MITRACHE, C., MITRACHE, Cr., *Drept penal român. Partea generală.* Ed. a 4-a. București: Universul Juridic, 2022. 557 p. ISBN 978-606-39-0950-4.
5. ANTONIU G., *Desistarea voluntară*, În: Revista de Drept Penal, nr. 3. București, 1995, p. 19-30.
6. ILIESCU N., în colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol. I.* București: Editura Academiei, 1969. 436 p. ISBN 9732709952, 9789732709955.
7. BORODAC A., în colab., *Manual de drept penal. Partea generală.* Redactor coordonator Alexandru Borodac, profesor universitar, doctor în drept. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2005. 516 p. ISBN 9975-935-77-X.

8. PAPADOPOUL V., în colab., *Codul penal român comentat și adnotat, vol. I. Partea generală*. București: Editura Științifică, 1972, 775 p. ISBN 343 (498) (094.46).
9. КОЛОДКИН Л. М., în colab., *Уголовное право России. Общая часть. 2-е изд.* / Под ред. В. П. Ревина. Москва: ЗАО Юстицинформ, 2010. 495 p. ISBN 978-5-7205-0979-8.
10. GLADCHI Gh., GLAVAN B., *Liberarea de răspundere penală. Probleme teoretice, metodologice, legislative și practico-judiciare*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2012. 280 p.
11. ПАРОВ А. И., în colab., *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Общая часть*. Под ред. Ю. И. Скуратова и В. М. Лебедева. Москва: ИНФРА*М-НОРМА, 1996. 303 p. ISBN 5-86225-310-6.